

Tovetorps Forskningsstation

SVEN JAKOBSSON

År 1969 invigdes Tovetorps Forskningsstation. Dryga 40 år har passerat och stationen kan väl sägas befinna sig i yngre medelåldern. Att ge sig på en detaljerad beskrivning av stationens tillblivelse och alla människor som varit verksamma vid stationen får anstå till halvsekel firandet 2019. Istället får det bli ett axplock av händelser och projekt som varit med och format stationen till vad den är idag. Att sia om framtiden är vanskligt men i några avslutande meningar tecknar jag en ljus bild av stationens fortsatta utveckling.

Hur kom det sig då att en forskningsstation byggdes upp under slutet av 60-talet just på den sörmländska landsbygden? Den internationella utvecklingen under tidigt 60-tal var tydlig. Ämnen som etologi (läran om djurens beteende) och ekologi ökade snabbt i betydelse vid universitet och högskolor runt om i världen. Det stod också klart att forskning och undervisning i

ekologi och etologi behövde tillgång till lämpliga naturområden, till inhägnader och till rum att tillfälligt förvara djur i. Experimentella studier krävde laboratorier och specialanpassade rum att hålla olika djurarter. Flera forskningsstationer byggdes upp i bland annat USA, England och Tyskland, och framför allt medlemmar av den etologiska gruppen vid Zoologiska institutionen vid Stockholms universitet insåg tidigt behovet av en fältstation. Medel söktes och beviljades (se faktaruta) och nu gällde det att hitta en lämplig plats att bygga upp en modern och funktionell forskningsstation. De första planerna var att uppföra ett nytt laboratorium alldeles i närheten av Öster Malma slott. Att just den platsen valdes berodde på att professor Eric Fabricius, som grundade etologiämnet på zoologiska institutionen och Lambert von Essen, dåvarande skolchef för Öster Malma Jaktvårdsskola, kände varandra väl och båda var fascinerade av olika gåsarters biologi. Ett samarbete mellan Svenska Jägareförbundet och Zoologiska institutionen inleddes redan 1964. Etologiska studier av grågäss och kanadagäss påbörjades av Eric Fabricius vid det lilla torpstället Kronängen inom Öster Malma kronopark 1966. Det var därför naturligt att ytterligare stärka banden genom att för de donerade medlen bygga upp en station i direkt anslutning till Öster Malma. Alla som varit inblandade i byggprojekt vet att det är en rysare att öppna anbuden. Det visade sig att den erhållna donationen inte alls räckte till för det planerade bygget och hela

Större donationer

1965, 1984	Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse
1970, 1981	Stiftelsen Olle Engkvist Byggmästare
1992, 1993	Stiftelsen Marianne och Marcus Wallenbergs Stiftelse
1984, 1992	Stiftelsen Signhild och Olle Engkvist Byggmästare
2001, 2006	Signhild Engkvists Stiftelse
2008	Signhild Engkvists Stiftelse och Stiftelsen Olle Engkvist Byggmästare

Invigningstalare 1969. Foto
Lars Fält

Från vänster Eric Fabricius,
professor i etologi, Lam-
bart von Essen, skolchef
på Öster Malma, Lars Silén,
professor i zoologi och
prefekt vid zoologiska in-
stitutionen

Tovetorp före 1969

Den tidiga historien är till stora delar okänd, men Bertil Österberg (gift med Marianne Rylander) har hittat uppgifter från 1548. Gården var då ett kyrkohemman och stavades Touatorp eller Toffuetorp. Gammalgården byggdes 1858 och har i stort sett bevarats intakt. Under perioden fram till 1931 var gården på 45 ha en utgård till godset Öster Malma på andra sidan Malmasjön.

projektet riskerade att gå i stå. Tack vare Lars Silén (prefekt vid zoologiska institutionen), Eric Fabricius (professor i etologi), Finn Stålfelt (viltforskare) och Yngve Espmark (docent i etologi) kunde dödläget brytas. De fick höra att arrendatorn på Tovetorp, Lennart Rylander, planerade att avveckla arrendet och tog snabbt en informell kontakt. Universitetets representanter och arrendatorn kom väldigt bra överens och de många praktiska frågorna runt det formella överlämnandet kunde lösas snabbt och smidigt.

Nu räckte donationsmedlen till att renovera den gamla ladan. Det byggdes ett stort antal rum lämpliga att förvara djur i, men också olika utrymmen med mer specifika funktioner som frys, bioakustik och laboratorier. En varm försommardag 1969 kunde den nya stationen invigas och tal hölls bland annat av tre av de personer som bidrog till att projektet gick i hamn. Med hjälp av ytterligare donationer kunde enkla boendetrymmen för forskare, doktorander och studenter göras i ordning. Flera stora hägn (idag är mer än 50 ha inhägnat), burar, observationstorn och dammar anlades under Tovetorps första decennium.

Gammelgården ovan. Till höger körbron in till ladan som sedan blev laboratorielokaler 1969. Foton Rylander

Första traktorn på Tovetorp

Midsommar 1939

År 1931 blev Tovetorp en arrendegård och lantbrukaren Harald Rylander med makan Hilda flyttade in. Av de fyra barnen är Lennart och Marianne födda i det nya hemmet. Familjen Rylander residerade hela 36 år på Tovetorp så Stockholms universitet har i dagsläget bara varit verksamma några år längre. Lennart har ställt några bilder från familjealbumet till förfogande. Tovetorp drevs som ett traditionellt familjejordbruk, men när Öster Malma 1944 övergick i statliga Domänverkets ägo påbörjades en modernisering där bland annat två nya byggnader som fortfarande används uppfördes (Mässen 1947 och Bostadshuset 1956). Lennart Rylander tog över arrendet 1956, men med tiden försämrades lönsamheten. Redan 1965 inköptes den första grävmaskinen och när Lennart med familj lämnade Tovetorp och bosatte sig i det närbelägna Aspa drev han under många år en framgångsrik entreprenadfirma med som mest två anställda.

Bland de tidigt verksamma vid stationen ska Anders Bylins insatser särskilt omnämnas. Anders bidrag till verksamheten som forskningsingenjör på stationen ända från starten och fram till hans tragiska bortgång 2002, då bara 58 år gammal, var helt

Kanadagås med nykläckta gässlingar. Foto Anders Bylin

unik. Otaliga var de smarta lösningarna på forskarnas ofta ”olösliga” problem och han delade frikostigt med sig av sina gedigna kunskaper om djur och natur. Anders stora engagemang i det av Lambart von Essen ledda bevarandeprojektet, som syftade till att försöka rädda den tynande fjällgåspopulationen, skapade en naturlig kontaktyta mot Jägareförbundet. Anders var också en fantastisk duktig fotograf och vi som är verksamma på Tove-

Föreståndare:

1969–1976 Eric Fabricius

1976–2010 Tommy Radesäter

2011– Sven Jakobsson

Anställda: 6 personer

Forskningsprojekt: Ca 20 olika projekt/år

Studenter: 400–500/år

Antal bäddar: 90 bäddar fördelade på 33 rum

Samlingsalar: Aula 82 platser, föreläsningssal 30 platser

Länkar: <http://www.zoologi.su.se/tovetorp/>

<http://www.zoologi.su.se/>

torp gläds varje dag åt de många bilderna som pryder väggarna i framför allt Kursbyggnaden.

De tama dovhjortshindarna på Tovetorp gillar färska löv. Foto Josefina Jakobsson

Forskningen kommer igång

Genom åren har ett stort antal forskningsprojekt bedrivits vid stationen. Många olika djurarter har studerats både i Tovetorps omgivningar, i hägnen, i burar och inne på labbet. Jag får ofta frågan vilka stora däggdjur som studerats genom åren och det är lättare att ange vilka som inte studerats. På Tovetorp har vi hittills inte studerat varg, björn, järv, vildsvin eller bäver men väl älg, kronhjort, dovhjort, rådjur, lo, rödräv, fjällräv, mård, silkesapa, tamgris, ekorre osv. Under alla år har det funnits projekt som dragit till sig lite extra uppmärksamhet. I början av 80-talet hölls t.ex. ett antal lodjur i ett speciellt hägn. Några individer var helt tama och det var tacksamt att berätta för besökare om hur viktigt det är att bevara stora rovdjur samtidigt som man klappade ett

Studierna av frigående grisar under mitten av 80-talet tilldrog sig stor uppmärksamhet.

kraftfullt spinnande lodjur. Senare under 80-talet inleddes ett samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet i Skara runt vanliga tamgrisars beteende. Grisarna studerades i ett av de stora hägnen och de stortrivdes med det fria livet även under de verkligt kalla 80-talsvintrarna. Att de olika individerna till en början – sedan blev de alldeles för många – gavs namn efter karaktärer i TV-såpan Dallas (Sue Ellen, JR, Bobby osv.) minskade inte direkt intresset för det här nydanande och mycket uppmärksammade projektet. Sedan i början av 90-talet har dovhjortar funnits på Tovetorp, och speciellt de handtama hindarna har snabbt blivit lite av favoriter.

Bland övriga djurgrupper som studerats finns många olika arter av fåglar, fiskar och insekter. Inom forskningen är det resurser och ideér som styr valet av studieorganism. Om det finns någon trend så är det väl vanligare idag att forskningsprojekten inriktas mer mot djur som är billigare och lättare att hålla och som därför kan studeras i större antal.

Från 1969 fram till 2011 har hela 52 personer använt material insamlat på Tovetorp i sina doktorsavhandlingar. Dessutom har det förstås bedrivits ett stort antal andra forskningsprojekt som inte varit del av en avhandling. Flertalet av studierna har varit beteendestudier

Några viktiga år i Tovetorps utveckling

När jag började mitt arbete som lokalt ansvarig på Tovetorp 1980 var ett av många problem att det inte fanns någon professionell förvaltning av byggnaderna. Istället fick vi gång efter annan kontakta universitetets byggnadsavdelning för att få viss hjälp med akuta åtgärder. Varför Tovetorp saknade förvaltning under hela 16 år mellan 1969 och 1985 är något av en gåta, i synnerhet som det var statliga Byggnadsstyrelsen som var byggherre. Utan att ha fått det helt bekräftat verkar det som om Byggnadsstyrelsen hade lagt in ett förbehåll för att universitetet skulle få ta emot donationen, nämligen att de inte skulle belastas med förvaltningen. Fram till 1985 skedde det inga större tillbyggnader, men två donationer (se sammanställning av donationer) 1984 för att bygga ett nytt Skrivhus med föreläsningssal blev startskottet för en serie tillbyggnader och upprustningar. Denna gång krävde Stiftelserna klokt nog att staten skulle ta över förvaltningen av Tovetorp för att universitetet skulle få motta donationerna. Byggnadsstyrelsen genomförde i början av 90-talet bland annat en total renovering av det då mycket hårt slitna labbet.

Åren 1993 och 1994 riktiga märkesår

Marken kring Tovetorp

När Domänverket upphörde tog undertecknad initiativet till att stycka av ett landområde runt Tovetorp. Under hela den tidigare perioden arrenderade vi de inhägnade områdena och marken närmast stationen. Vi hade mycket lite att säga till om hur markerna och skogen skulle skötas. Efter skrivelser från Rektorsämbetet vid universitetet fick vi gehör för idén att stycka av ett mark- och vattenområde i stationens närhet. När det stod klart att Lantmäteriet skulle stycka av ett betydande område och dessutom lägga in Kronängen i den nybildade fastigheten var det en stor framgång. Före fastighetsbildningen hade vi inte ens jakträtten i de inhägnade områdena. Tidigare omnämnde Anders Bylin tog ett eget initiativ och kontaktade Lantmäteriet på plats. Tack vare den insatsen ökade markområdet med några hektar, men framför allt ledde det till att en vacker gammelgranskog

hamnade inom Tovetorps markområde. Skogen heter numer Anders Bylins skog.

Undervisning

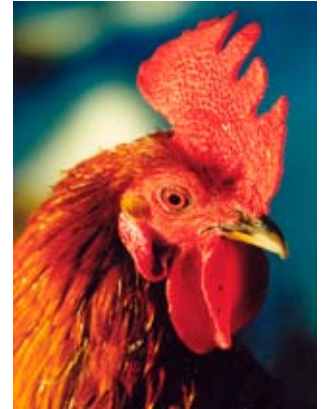
En förutsättning för hög kvalité inom undervisningen på universitetsnivå är att det finns en nära anknytning till aktuell forskning. Fältundervisning i biologi använder naturen som laboratorium och är ett helt omistligt moment i undervisningen i ekologi, etologi, faunistik och floristik. Under en lång följd av år då den huvudsakliga fältundervisningen bedrevs på Solbacka kursgård, saknades den nära forskningsanknytningen. Idén att dra mer undervisning till Tovetorp hade funnits länge, men lämpliga lokaler saknades. När jag började driva frågan i början av 90-talet var alla mycket positiva. Lokalerna som disponerades av universitetet på Solbacka var svårt nedslitna och det behövdes en förändring. I samarbete med biologiundervisningen togs en lokalplan fram men det stod snart klart att det knappast skulle bli några statliga medel för ett nybygge av undervisningslokaler på Tovetorp. Nu vidtog ett grannliga arbete att försöka övertyga donatorer om vikten av bra undervisningslokaler på Tovetorp för att stärka både grund- och forskarutbildningen vid universitetet. Till vår stora glädje beviljades vi medel (se donationsöversikt) och 1994 kunde den nya Kursbyggnaden invigas.

Fastighetsförvaltning

När Byggnadsstyrelsen upplöstes 1993 verkade det under en kort period som om Akademiska Hus skulle förvalta Tovetorp, men p.g.a. att i stort sett alla byggnader tillkommit eller renoverats med donationsmedel var det inte rätt organisation. Istället hamnade vi under Statens Fastighetsverk som fram till dags dato på ett mycket professionellt sätt drivit både underhåll, renovering och projektering av tillbyggnader.

Hönsprojektet

Ända sen 1969 har det hållits höns av en alldeles speciell sort på Tovetorp. Rasen kallas för Gammelsvensk dvärghöna och var snubblande nära att helt försvinna. Tack vare en dramatisk räddningsaktion via Öster Malma kunde den här småväxta och

Tovetorpstupp. Foto Sven Jakobsson

ursprungliga tamhönsrasen räddas. Det räcker att nämna att det under en period inte fanns någon tupp men väl ett antal höns som bar på befruktade ägg för att man ska förstå att situationen var prekär. Det forskades redan från början en del på de här trevliga hönsen men avkastningen i form av publicerade arbeten var mager. Det låg nära till hands att avsluta projektet men vi som var ansvariga tyckte att bilden av Tovetorp med frigående höns och tuppar var värd att behålla. Dessutom användes de en del i etologiundervisningen för att visa det klassiska fenomenet med dominanshierarkier. I början av 90-talet besöktes stationen av Tim Birkhead från University of Sheffield. Under senare delen av 90-talet började en av Tims studenter, Tommaso Pizzari, studera de frigående hönsen. Sen 1998 har den intensiva forskningen runt höns och tuppars fascinerande sexuella beteenden resulterat i ett stort antal vetenskapliga publikationer och i hela fem doktorsav-

Hanne Løvlie berättar om våra höns fascinerande sexualliv för en intresserad grupp av lärare från Ökna Naturbruksgymnasiet.

handlingar. En av Tovetorps tuppar har t.o.m. prytt framsidan av den vetenskapliga tidskriften Nature, en av världens två ledande vetenskapliga tidskrifter. Vem kunde ana att det löst underbyggda beslutet att behålla hönsen på Tovetorp skulle generera så många viktiga bidrag till kunskapssamhället.

Forskning, undervisning och kontakter med det omgivande samhället

Ett universitet har tre huvuduppgifter. Att bedriva forskning och utbildning är de båda klassiska uppgifterna, men under senare år har även den så kallade tredje uppgiften tillkommit. I korthet innebär den att vi som arbetar med forskning och undervisning också skall informera om vad vi arbetar med och att sprida ny kunskap ut i det omgivande samhället. Jag vill påstå att vi på Tovetorp framgångsrikt uppfyller alla tre uppgifterna.

Några nedslag i aktuell forskning

Det är som sagt inte lämpligt att i detta forum försöka ge en rättvisande bild av den forskning som bedrivs och har bedrivits på Tovetorp. Jag väljer istället att lyfta fram några aktuella projekt

som speglar lite av bredden av de olika frågeställningar vi arbetar med. Dovhjortar har hållits i olika hägn på Tovetorp sen i början av 90-talet. Under senare år har gruppen av 15 tama dovhindar bidragit till ny kunskap om det vi kallar för personlighet. Alla vi som har eller har haft tamdjur vet att de har en personlighet. Förenklat kan man säga att vissa typer av beteenden är vanligare hos vissa individer än hos andra. En del individer är t.ex. mer framåt och risktagande än andra, personliga egenskaper som gång efter annan, och hos många olika djurarter (från myror till människa), visar sig följa en bestämd individ under hela dess liv. Mer systematiska etologiska och teoretiska studier av all den variation som finns mellan djurindivider är av ganska sent dato, men det står redan klart att det här forskningsfältet kommer bidra till att vi lär oss mer om vilka faktorer som leder till att olika personlighetstyper utvecklas.

Det är svårt att inte fascineras av flyttfåglarnas rörelser kors och tvärs över hela jorden. Silvertärnans flyttning från Arktis till Antarktis är så vitt jag vet den längsta flyttning någon djurart gör. Tärnor är rätt stora och robusta fåglar och de kan hela tiden fänga fisk under flyttningen. Men för många av våra små långflyttande fågelarter är det en ännu mer krävande resa. Att korsa hav och

Näktergal. Foto Sven Jakobsson

stora ökenområden ställer stora krav på en liten fågel. Fåglar som fångas innan de ska passera en barriär som Saharaöknen är tunga, ja de kan t.o.m. väga dubbelt så mycket som de gör under den tiden de häckar i våra trakter. Den här extravikten utgörs i stort sett av fett som sedan används som flygbränsle under flytten över ca 250 mil öken. Vi vet sen länge att fåglar kan använda sig av magnetisk information för att hitta rätt, men på Tovetorp har vi gjort en serie studier där vi har kunnat visa att näktergalar även använder information från jordens magnetfält för att besluta om var de ska lägga på sig extra mycket fett. De flesta småfåglar flyttar ensamma nattetid. Det mesta tyder på att de lagrar på sig fett och sen flyttar en eller två nätter. Sedan gör de ett nytt stopp och lagrar på sig fett igen inför nästa etapp. Det finns dock ingen anledning att lagra på sig stora mängder fett förrän den lilla fågeln är nära en barriär. Ett skäl att undvika att bli fet för tidigt är att hög vikt försämrar möjligheten att undkomma en rovfågelattack. I vart och ett av våra fyra specialbyggda magnetus finns det en magnetisk spole som gör att vi kan simulera magnetfältet på olika geografiska platser runt om på vår jord. Genom att ge en grupp näktergalar den magnetiska informationen att de var nära en barriär – i det här fallet Norra Egypten alldeles innan Sahara

Påfågelöga. Foto Adrian Vallin

Kursbyggnaden på Tove-
torp. Foto Sven Jakobsson

– kunde vi visa att de fåglarna lade på sig mer fett än de vi höll kvar i magnetfält på våra breddgrader. Det här är spännande forskning som vi fortsätter med

På zoologiska institutionen finns en av världens ledande forskningsgrupper som arbetar med fjärilar. En del av den forskningen bedrivs på Tovetorp, bland annat i stora specialbyggda utomhusburar. Ett projekt som rönt stor uppmärksamhet är studierna av olika fjärilars vinteröverlevnad. Det är ovanligt att fjärilar övervintrar som vuxna men det finns ett antal av våra vanligaste arter som gör just detta. En av de långlivade arter som vi studerat är det vanliga påfågelögat. De vuxna fjärilarna letar efter bra övervintringsställen i slutet av augusti/början av september för att sen sitta på den valda mörka och skyddade platsen (håligheter, vindar osv) ända till april/maj året efter. Det säger sig själv att det är förenat med risk att bli upptäckt av något rovdjur under dessa 9–10 månader. Fjärilars främsta försvar mot attackerande rovdjur är förstås att flyga iväg, men vid låga temperaturer kan de inte flyga. Istället förlitar de sig på att vara mycket svåra att upptäcka. Flera arter liknar närmast ett dött löv och det visar sig att även duktiga predatorer som blåmesar har svårt att hitta en fjäril som sitter helt still med ihopslagna vingar. Men när en blåmes till slut hittar fjärilen och precis ska till att attackera har påfågelögat ett mycket effektivt försvarsbe-teende. Vingarna slås ut och de fyra ögonliknande strukturerna på vingarna exponeras. Blåmesen blir mycket rädd och trots att fjärilen bara väger en bråkdel av fågeln så vinner fjärilen den här envigen. Genom att slå ut med vingarna varje gång fågeln kommer i närheten skräms blåmesen bort. Om ögonfläckarna målas över har däremot fjärilen små chanser att överleva.

Undervisning

I och med att Kursbyggnaden stod klar 1994 fick vi möjlighet att ta emot studenter på ett helt annat sätt än tidigare. Den nya byggnaden innehöll 12 studentrum, 2 lärarrum, 4 grupp- rum, föreläsningssal/torrlaboratorium, kemilaboratorium, kök, mat- och samlingsal, bastu, innebandyplan m.m. Varje år passerar 400–600 studenter Tovetorp och de stannar från två till tio dagar. Det innebär att vi har mellan 2 000 och 3 000 studentdagar varje år på Tovetorp. Studenterna gör mindre fältforskningsprojekt, ofta i grupp, och det är alltid lika

intressant att få ta del av de duktiga studenternas resultat. För fältundervisningen i ekologi, etologi, floristik och faunistik är Tovetorp idag en omistlig resurs. Studenterna stortrivs i den fina Kursbyggnaden, inte minst för att maten är helt fantastiskt god, och för att lokalerna är anpassade till fältundervisning. Det är bara att hoppas att de duktiga och välutbildade studenterna kommer att få relevanta arbetsuppgifter i framtiden. Biologer behövs verkligen för att vi ska kunna tackla de stora omställningar som bland annat klimatförändringen innebär.

Tredje uppgiften

Det här är en uppgift som vi tar på stort allvar även om meritvärdet för den enskilde forskaren inte på långa vägar närmar sig meriter inom vetenskap och undervisning. Genom åren har ett stort antal tidningsartiklar publicerats runt forskningen på Tovetorp och vi förekommer regelbundet i såväl radio som TV. Jubileumsåret 2009 blev jag kontaktad av informationsenheten på Stockholms universitet angående ett möjligt inslag i Vetenskapens värld på SvT. Inbjudan hade gått ut till alla Sveriges universitet och tanken var att följa ett pågående projekt och sedan sända korta inslag under sammanlagt tio måndagskvällar under hösten. I hård konkurrens valdes Tovetorpshönsen ut och under ca fem minuter, på bästa sändningstid, speglades hönsens fascinerande sociala liv. Det är onekligen positivt att vår verksamhet röner så stor uppmärksamhet och det är och har varit tacksamt att för en intresserad allmänhet få berätta mer om vår forskning. Sedan jag började 1980 har jag på plats guidat mer än 250 olika grupper från olika delar av samhället (hembygdsföreningar, skolklasser, pensionärsföreningar, studenter, viltmästare, forskningsråd osv.).

Konferenser

Sen Kursbyggnaden blev till har vi haft ett stort antal konferenser, möten, personalutbildningar, ”work-shops” osv. på Tovetorp. Antalet deltagare har varierat från 7–8 personer till över 60 och de har kommit från många olika länder. Jag vill hävda att Tovetorp är en ideal och kostnadseffektiv plats och även om vi framför allt inriktar oss mot universitet och högskolor så

Under 40-års firandet ordnades det en fotoutställning i förbindelsegången mellan Signhild Engkvist-laboratoriet och det gamla labbet. Foto Thomas Giegold

välkomnar vi även andra arrangörer. Inom vår egen verksamhet ordnas det regelbundet möten, men särskilt ett möte förtjänar att omnämnas. Christer Wiklund och jag bestämde oss 1993 för att ordna ett årligt tredagars möte på Tovetorp. Tanken är att samla forskare och forskarstuderande inom tre av zoologiska institutionens forskningsområden för ett minisymposium. Till sammans med de särskilt inbjudna internationella forskarna presenterar deltagarna sina nyvunna forskningsrön. Vi beslöt att kalla mötet för "Blodbadet" – syftande på Stockholms blodbad – vilket är ett ganska skräckinjagande namn på en konstruktivt och givande möte. Med tanke på de internationella händelser som präglade 2000-talet brukar vi använda bara "The yearly Bath" när vi bjuder in de internationella toppforskarna.

Till slut

Det finns mycket som talar för att Tovetorps Forskningsstation kommer att fortsätta att vara en attraktiv plats att bedriva forskning och undervisning på. Med åren har vi byggt upp en rad unika resurser som kraftigt förstärkt vår forsknings- och undervisningsprofil. Behovet av långsiktighet inom forskningen ökar och det behövs mer kunskap för att vi ska kunna hantera de stora utmaningar som bl.a. klimatförändringar och förlusten

av biologisk mångfald medför. Fenologistudier är att följa när olika saker händer i naturen .t.ex. när lövsprickningen sker, när växter blommar, när bären mognar, när lövfällningen sker, när flyttfåglarna kommer hit och när de lämnar oss osv. Tovetorp är redan idag en viktig nod i ett nystartat nationellt fenologiskt nätverk och de uppgifter som samlas in kommer snabbt förbättra vår kunskap om klimatfrågorna. En pågående utredning om att bättre samordna verksamheten vid forskningsstationer runt om i landet kan få stor betydelse för Tovetorps roll i framtiden.

Närheten till Öster Malma och Svenska Jägarförbundet har på många sätt varit produktivt. På det praktiska planet byter vi tjänster runt boende, jakt och fiske och vi driver bland annat en gemensam dricksvattenanläggning (råvattnet tas in från sjön Likstammen). Ett stort antal jägargrupper har genom åren besökt Tovetorp som en del i den omfattande utbildningen runt djur och natur på Öster Malma. Kontakterna med Ökna naturbruksgymnasium, som ligger utom synhåll från Tovetorp men ändå helt nära, är regelbundna och ibland undrar jag om ledningen i Nyköpings kommun till fullo förstått att hörnet upp mot Gnesta kommun rymmer hela tre unika utbildningscentra.

Under de dryga trettio år som jag haft förmånen att få verka på Tovetorp upplever jag att vi blivit en uppskattad del av den omgivande sörmländska bygden. Fler och fler känner till vår verksamhet, och det är min förhoppning att stationen kommer fortsätta att utvecklas och därmed bidra till att ny och spännande kunskap om vår gemensamma natur får stor spridning.